పక్క మల్లెచెట్టు పువ్వులు ఈ విషాదజనకమైన దృశ్యంమీదికి పరిమళాల్ని వెదజల్లినాయి. మనస్సులో ఆలోచనలూ, ఊహలూ గిర్రున తిరిగి పోతుంటే, పరిభ్రమించే పరిమళాలవల్ల ఆమె వ్యక్తజ్ఞానాన్ని పోగొట్టుకొన్నది. దుఃఖ వేదనా చ్ఛాయలో విషణ్ణమూర్తినిలా గోచరిస్తూంది.

*　　*　　*

కాలం జరిగిపోతున్నది. గతస్మృతులను తలు తలచుకొన్నపుడుమాత్రం జరిగిపోతున్నట్టుకనపడదు ఆమె పరిస్థితి తీవ్రంగా మారింది. అలతా కలతా లోపలి త్రుళ్ళగింత మనిషిని తొలచివేస్తవి. కాని భౌతికబాధ శరీరాయాసం, తరచూ మానసికంగా హాయిని కలుగజేస్తవి. బీచిలో నీటిఅలలు అంచుల మీదుగా శ్రమనకుండా ఆలోచనలు సరిగా పని చేయకుండావున్న ఆమె నడుస్తూవుండటం ఎప్పటి సముద్రం తిలకిస్తూంది. భోజనం తయారుచేసుకో వటం నిద్రలేవటం గుడ్డలు కట్టుకోవటం అలమర తలుపులు తీయటం మూయటం అర్థహీనంగా తలా యించటం రోజూచేసే ఇంకా చిన్నచిన్న పనుల్లో సంవత్సరాలు గబాగబా తరలి వెళ్లిపోతున్నాయి. ఇకమిగిలిందల్లా ఆ ఉత్తరాల కట్టకాగితం సిరాతో కూడుకొనివున్నవి. అవి ఇప్పుడు నిరుపయోగంగా అర్థరహితంగా కనపడుతున్నాయి. అతను ఒక్రిపనికి మాలినవాడు, ఆమె అతన్ని వదలుకొని బలేపని చేసింది. కాని ఆమెమనస్సు ఉన్నది చూశారూ దీనికి మనోభావరీత్యా ఒకేదారి. తిరుగు దారిలేదు. యంత్రతుల్యమైన బ్రతుకు బ్రతుకేందుకు చుట్ట పక్కాల ఆపేక్షను చూరగొనేందుకు శకలమై పోయిన జీవితంనుండి ఏ వస్తువునూ జాగ్రతపరుకో లేదు.

హృదయపరీక్ష తేల్చేపర్యవసాన్ని విశ్వసించి అంగీకరించి అనుష్ఠించే ధైర్యాన్ని విడనాడుతుందా ఆమె? ఏదిఏమైనా ఆనాడు తల్లిదండ్రులు చెప్పిన మాటలువిని ఎక్కడో మారుమూలన దాక్కొని వుండక రుద్రగంధి పావడై బెనారస్‌సిల్కు ఉత్తరీయం ధరించి బాగా అలంకరించుకొని పెళ్ళి చూపులకై తరలివచ్చిన పెద్దమనుషుల సమక్షంలోకి వచ్చి హార్మోనియమ్‌ముందు ఆ మూడు పాటలు పాడేగనుక ఉండివుంటే తనకు జీవితంలో మంచి న్యాయం జరిగివుండేది—అనిమాత్రం తరచు అను కొంటుందామె.

(అనువాదం: తాఝ్ళూరు సీతారామయ్య)

కథానిక

నేల విడిచి సాము

"వనశ్రీ"

"ఏమిటి సూర్యనారాయణా! పండగపూట పొద్దున్నే రాస్తూకూచున్నావే?"

"ఆఁ! నువ్వా! రావోయ్! ఏమిటిలా పొద్దున్నే దయచేశావ్! కూర్చో!" అన్నాడు సూర్యనారాయణ—రాసిన కాగితాలు సర్దుకుంటూ.

సూర్యనారాయణ పక్కగా నేను కుర్చీలాక్కొని కూర్చున్నాను.

"అమ్మాయ్! ఇంకోగ్లాసు కాఫీ తీసుకురా!" అని ఇంట్లోకిచూస్తూ అన్నాడు.

"ఇప్పుడే తాగివస్తున్నాను! నాకొద్దుకాఫీ!" అన్నాను.

నామాట వినిపించుకోకుండానే మళ్ళీ కేక వేశాడు యింట్లోకి సూర్యనారాయణ.

"తాగొస్తే మాత్రమేం? మళ్ళీ ఓ గ్లాసుడు కాఫీ తాగలేవ్? మాటలుచూస్తే కోటలుదాటుతాయ్? బూజుపట్టిపోయిన సాంఘికవ్యవస్థను బద్దలు కొట్టానంటావ్? విప్లవాన్ని లేవదీస్తానంటావ్?-" సూర్యనారాయణ తన ధోరణిలో పడ్డాడు.

సూర్యనారాయణ చిత్రమైన మనిషి. అతనికి ఓరకమైన ధోరణివుంది. ఏ విషయాన్నయినా సునాయాసంగా తన ధోరణిలోకి లాక్కుంటాడు.

సూర్యనారాయణ తన ధోరణిలో పడినప్పుడు తను అయోమయంలో పడటమే గాకుండా ఎదటివాళ్ళనుకూడా అయోమయంలో పడేస్తాడు. అతని మాటల్లోకంటే మనిషిలో ఎక్కువ వుద్రేకం

కనపడుతూంది. తన వాదాన్ని అవతలివాళ్ళు వొప్పుకుంటున్నారా లేదా అనికాదు అతడు చూసేది. వాళ్ళు నోరుమూసుకొన్నారా లేదా అని! అసలువిషయం ఏదైనా, భావస్వాతంత్ర్యాన్ని గురించి మాట్లాడకుండా వుండలేడు. అతని మాటల్లోనూ, వాదనలోనూవుండే భావస్వాతంత్ర్యం మనిషిలో కనిపించదు. ఎందుకంటే ఒక ఐదునిముషాలు మాట్లాడాక ఫలానా రచయిత యిలా అన్నాడు అంటాడు. సూర్యనారాయణతో మాట్లాడటం చాలా పెద్దచిక్కు! మనం నోరు తెరిచి మాట్లాడితేసరి — "నువ్వు ఫలానా పుస్తకం చదివావా?" అంటాడు.

చదవలేదన్నామో, యిహ మనకొంప ఆరిపోయినట్టే: సూర్యనారాయణ ఒక చిరునవ్వు పారేసి తాపీగా మొదలుపెట్టాడు. ఇహమనం ఓపావుశేరు బెల్లంగడ్డ నోట్లోపెట్టుకూచోవచ్చు!

సూర్యనారాయణ సరిగ్గా గంటసేపు పక్కా మెటీరియలిస్టులా మాట్లాడి అప్పుడప్పుడు వేదాంతంలో పడిపోతాడు. అందులోనూ చాలా నాసిరకం వేదాంతంలోనే పట్టాడు.

"మనం ఎందుకు బతుకుతున్నాం?" అంటాడు నొసలువిరిచి.

నాకు వొకసారి వొళ్ళు మండిపోయి అనేశాను:

"ఫస్టుతారీఖున పాలవాడికీ, లాండ్రీవాడికీ బాకీలు తీర్చడానికి!" అని.

సూర్యనారాయణ ఓ క్షణంపాటు నివ్వెరపోయి అన్నాడు:

"నీవన్నీ చాలా లో టేస్ట్సు!"

సూర్యనారాయణ నన్నేమన్నా నామాటకు బిత్తరపోయిన మాట నిజం. పెళ్ళాం బిడ్డలూ, బాధ్యతలులేని ఏసన్యాసో 'మనం ఎందుకు బతుకుతున్నాం' అంటే అర్థం ముందేమోకాని ముగ్గురు బిడ్డల్నూ, భార్యనూ నూరురూపాయల జీతంతో పోషించాల్సిన సూర్యనారాయణ ఆమాటనేసరికి నేను సహనాన్ని కోల్పోయాను.

"ఇదిగో! నిన్నే! ఒక గ్లాసుతో కాఫీపంపు!" రాసిన కాగితాలు పేజీల వారిగా పెట్టుకుంటూ లోపలికి కేకవేశాడు సూర్యనారాయణ.

"పాలులేవు, నాన్నా! తమ్ముడు తాగేశాడు!" సూర్యనారాయణ పెద్దకూతురు లోపలనుంచే సమాధానం చెప్పింది.

సూర్యనారాయణ అదోలా నా మొహంలోకి చూశాడు.

"ఫర్వాలేదులే! వొకసారి తాగొచ్చానుగా! ఏమిటిరాశావ్?" అన్నాను.

చెప్పడం మరిచాను. సూర్యనారాయణచెయ్యి తిరిగిన రాతగాడే! కవిత్వం కట్టాడు. కథలు రాస్తాడు. విమర్శలు చేస్తాడు. అతనికవిత్వంలోనూ, కథలోనూ మాటలగారడీ, భావాలకూటూ చేస్తాడు. అతని విమర్శల్లో అన్ని "ఇజాలను" కిచడిచేసి వేస్తాడు. అదేమిటోయ్ అంటే అదంతా భావస్వాతంత్ర్య మంటాడు. "ఇలియట్, రసెల్, వైల్డూ—" అని ఆరంభించాడంటే నమస్కారం కొట్టి లేవడంకంటే మరో మార్గం వుండదు.

ఇంతకీ వొక్కమాటలో చెప్పాలంటే సూర్యనారాయణ కవీ, కథకుడూ, విమర్శకుడూ, రాజకీయవాదీ!

"నీక్కూడా ఆ జబ్బే పుట్టిందే?" అన్నాడు సూర్యనారాయణ నా కళ్ళల్లోకి చూస్తో. వీపుమీద కొరడాతో చరిచినట్లయింది నాపని.

అతడితో అక్కడేపేచీ! తలాతోకాలేకుండా మాట్లాడుతాడు.

"అంటే?" ఇన్నాను.

"అదే! యీ వారం పత్రికలో నీ కథచదివాలే! ఆ శర్మకు పుట్టినపుండే నీకూపుట్టింది! ఏవో సిద్ధాంతాలు ఋజువుచేయడానికి ప్రయత్నంచేశావు. అలాటి రచనలకు సాహిత్యంలో స్థానంలేదు. ఇదివరకే నీ కథలు బాగుండేవి!" అన్నాడు సూర్యనారాయణ.

అడపాదడపా నేనూ రాస్తూవుంటాను. కాని సూర్యనారాయణ యింతవరకూ ఆ కథలేవీ బాగా ఉన్నాయి అన్నట్టు గుర్తులేదు. కాని యివాళ అంటున్నాడు.

"ఆ కథలో నేను ఏ సిద్ధాంతాన్నీ ఋజువు చేయటానికి ప్రయత్నించలేదు. ఆ సంఘటన మా వూళ్ళో జరిగిందేను. అందులోని కథానాయకుడు యింకా బతికేవున్నాడు. పోతే నేచేసిందల్లా జీవితసత్యాన్ని ఆర్టురూపంలో పెట్టడమే!

నీదృష్టిలో ఏదైనా సిద్ధాంతం ఆ జీవిత సత్యాన్ని రుజువుచేస్తుంటే ఆ తప్పునాదికాదు. ఏమంటావ్?"

"అదంతా ప్రచారసాహిత్యం! దానికి కళా విలువలులేవు! నువ్వు ప్రయోజనాభిలాషివి!"

సూర్యనానాయణ తన ధోరణిలో పడ్తూన్నట్టు సూచనలు కన్పించినయ్.

"అదికాదు సూర్యనారాయణా! నువ్వు ప్రయోజనాన్ని ఆశించకుండా నీ జీవితంలో నువ్వు చేసిన వొక్కపని చెప్పచూదాం! దాదాపు నలభై ఏళ్ళువచ్చాయికదా వొక్కటిచెప్పు!"

"హిజ్ మాస్టర్స్ వాయిస్‌లా నువ్వూ ఆరావు మార్కు రికార్డు పెట్టావల్లే వుందే! ఆ వాదనలూ నాకు తెలుసులే!" సూర్యనారాయణ ఇంగిత జ్ఞానం పోయినప్పుడల్లా 'రికార్డు' అస్త్రాన్ని ప్రయోగిస్తాడు. అతని ఎత్తుగడల్లో అదొకటి.

సూర్యనారాయణ పూర్తిగా తన ధోరణిలో పడకముందే అనేశాను:

"నువ్వు చేసే ప్రతిపనీ ప్రయోజనం ఆశించే చేస్తావు. అందులో స్వార్థం వుండొచ్చు! లేక పోవచ్చు! అది ఆత్మసంతృప్తికే కావొచ్చు! కాక లోకకల్యాణంకోసం కావొచ్చు. కాని ప్రయోజనం వుంటుంది! వుండితీరాలి. పిచ్చివాళ్ళు చేసే చేష్టలకు మాత్రం అర్థం, ప్రయోజనం వుండకపోవచ్చు."

"అబ్బా! నీ రికార్డు కాస్త ఆపరా బాబూ!" ఈసడింపుగా అన్నాడు సూర్యనారాయణ.

"సరేగాని రసెల్ రాసిన 'పవర్' చదివావా?" సూర్యనారాయణ తన ధోరణిలో పడ్డాడు. ఇక అంతుదొరకదు. నల్లేరుమీద బండి నడకలా సాగిపోతాడు.

విషయం మారిస్తేగాని అతడి ధోరణి ఆగదు. ఏమీ తోచక యింట్లోకి తొంగిచూశాను.

సూర్యనారాయణ పెద్దకూతురు తొమ్మిదేళ్ళది వొక పెద్ద కడవ చంకనపెట్టుకొని మోయలేక వొకపక్కకు ఒరుగుతూ వాళ్ళ అమ్మవెనకే పోతూంది.

"పాపా, యిలారా!" అని పిలిచాను. ఆ పిల్ల వెనక్కుతిరిగి నావైపు చూసి అంది—

"ఊహూఁ! పంపు కట్టేస్తారు, నీళ్ళు తేవాలి."

మళ్ళీ తల్లివెనకే కడవమోసుకొని వెళ్ళింది ఎంతో బాధ్యత నెత్తినవేసుకొన్నదానిలా.

"ఏం నీళ్ళమోత మీ అమ్మాయికప్పగించావ్? పనిమనిషేమైంది సూర్యనారాయణా?" అన్నాను.

"ఆఁ, పనిమనిషా! మాన్పించాను. యీ ఫస్టు నుంచీ రావడంలేదు!" అన్నాడు సూర్యనారాయణ అదోలా మొహంపెట్టి.

"ఏం ఎందుకని?"

"దానికి రెండుపూటలూ అన్నంపెట్టి నాలుగు రూపాయలివ్వాలట! ఎవడిస్తాడీరోజుల్లో? మానుకొమన్నాను."

"ఏమిటోలేవోయ్! నా పనీ అలాగే వుంది. రూపాయకీ అర్థరూపాయికీ తడుముకోవాల్సివస్తుంది."

సూర్యనారాయణ యిరుకున పడినవాడిలా మొహంపెట్టాడు. తన ఆర్థికస్థితిని గుర్తుచేసి తన భావస్వాతంత్ర్యాన్ని అరికట్టి చిత్తుచేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నా ననుకొన్నాడు. నిజంగా నా మాటల్ని అపార్థంచేసుకొన్నాడు.

"మీ ముఠావాళ్ళకు సొంతబుర్రల్లేవు! ఎప్పుడో ఎవడోచెప్పింది చిలకల్లా పలుకుతారు, అంతే!" ముక్కుపుటాలెగరేస్తూ అన్నాడు.

సూర్యనారాయణ దెబ్బతిన్న పులిలా చూస్తూ అన్నాడు:

"ఆకలీ, సమస్యలూ, సాంఘిక ప్రయోజనాలూ తప్ప నీ బుర్రకు మరోటి తోచదు."

'ధన్'మని యింట్లో నీళ్ళబిందె ఎత్తిపెట్టిన చప్పుడైంది. సూర్యనారాయణపెళ్ళాం ఎవరినో ఝాడించేస్తోంది.

"ఏవిఁటీ గోల!" అంటూ సూర్యనారాయణ రయ్యిన యింట్లోకి పోయాడు.

ఆవిడ వాలకంచూస్తే నీళ్ళపంపుదగ్గర ఏదో పెద్ద గొడవ జరిగినట్టే వుంది. తలంతా రేగివుంది. చీర సగంపైగా తడిసిపోయి వుంది. కూతురు సొట్టపోయిన నీళ్ళబిందెపక్కన ఏడుస్తూ నుంచుంది. దొడ్డిగుమ్మం వెనకమంచి గోల వినపడుతోంది.

"ఏవిటే గొడవా?" అన్నాడు సూర్యనారాయణ.

"నా రాత! నా కర్మ!" తల బాదుకొంది సూర్యనారాయణ పెళ్ళాం.

"ఛా! ఏమిటే ఆ వాగుడూ?" సూర్యనారాయణ గద్దించాడు.

"ఆడంగి వెధవ! పెళ్లాన్ని వెనకేసుకొని ఆడ వాళ్ళతో పోట్లాటాని కొస్తాడూ? వాడి పెళ్ళాం బతుకు వూళ్ళో ఎవ రెరగంది?" సూర్యనారాయణ పెళ్ళాం పంచాంగం విప్పింది.

"ఎవడే వాడూ? అసలు సంగతేమిటో చెప్ప కుండా ఏమిటే ఆ ఏడుపూ?" సూర్యనారాయణ కోపంగా అడిగాడు.

"ఆఁ చెప్పొచ్చావ్ లే! అసలు నువ్వు మగాడి వయితే నా కిన్ని తిప్పలెందు కొస్తాయి?"

ఆవిడ మాట పూర్తిగాకముందే చెంప చెళ్ళు మంది.

మగాణ్ణి ఏ మాటంటే రెచ్చిపోతాడో దేన్ని సహించలేడో, ఎప్పుడూ యుక్తాయుక్త జ్ఞానాన్ని మరిచిపోతాడో, ఆ మాటే అంది సూర్య నారాయణ పెళ్ళాం.

సూర్యనారాయణ పెళ్ళాన్ని కొట్టాడు. ఆవిడ ముఖాన గుడ్డవేసుకొని—"మా వాళ్ళు నా గొంతు కోశార్రా" అని శోకాలు తీయడం మొదలు పెట్టింది.

నాకు తల దిమ్మెత్తిపోయింది. ఇంట్లోనుంచి బయటకొస్తే సూర్యనారాయణ ముహం యెలా చూసేది? ఇహ అక్కడ వుండలేకపోయాను. లేచి మెల్లిగా బయలుదేరాను.

సూర్యనారాయణ పెళ్ళాం మధ్యమధ్య ఏడుపుఆపి అంటూంది:

"ఈ అరవచాకిరీ నే చేయలేను! పోషించ చాతగానివాడివి మాయింటికి నన్ను పంపరాదా?"

సూర్యనారాయణ కేకలతోనూ, పెళ్ళాం శోకంతోను, పిల్లల ఏడుపులతోనూ యిల్లు ప్రతి ధ్వనిస్తోంది. పుండుగపూట ఆనందంతో కలకల్లా డాల్సినయిల్లు నరకరూపమైంది.

ఎలాగో వీధివాకిలిదాటి రోడ్డుమీద కొచ్చాను.

పాపం సూర్యనారాయణ మంచివాడే. స్నేహ పాత్రుడు. ఎందుకో నామనసు పీకుతూవుంది అతడంటేను.

సూర్యనారాయణ యిల్లుదాటి యిరవైగజాలు రాగానే కొళాయిదగ్గర జనం మూగివున్నారు. అందులో ఎక్కువమంది ఆడాళ్ళే. తలోకమాటా అంటున్నారు.

'అయినా ఆడాళ్ళతగాదాల్లోమగాళ్ళు కల్పించు కోవడం ఏమిటీ?' అని ఒకావిడంది.

"కాకపోతే సూర్యనారాయణ పెళ్ళాం కన కాన్ని గెలవనివ్వకేం?" అంది యింకొక ఆవిడ.

"అదీ నిజమేనే! సూర్యనారాయణ పెళ్ళానికి మహాగర్వం!పుట్టింటివాళ్ళకుడబ్బుబాగావుందటలే!"

"ఎక్కడోవుంటేసరా? యిక్కడ మింగటానికే లేదుగా!"

"సుకుమారి! తనకుబిందెలు బుజానేసుకొని పచ్చే, అలవాటులేదంటూ! అందుకని ముందు తన్ను నీళ్ల పట్టుకొని పోనివ్వాలట!"

"నలుగురు పనిమనుష్యుల్ని పెట్టుకోపోయిందీ-"

"నువ్వు సరేనే! వున్న పనిమనిషివే తికాణా లేక మాన్పిస్తేను!"

"ఒకేకనకం! మొగుడు సూర్యనారాయణతో చెప్పి, ఆవిడ సొంతంగా యింట్లో కుళాయి వేయించుకుంటుందేమో!"

ఆ మాటకు కొళాయిచుట్టూ చేరిన ఆడవాళ్ళు, వెకిలిగా నవ్వారు.

"ఏవమ్మోయ్! బిందె నిండింది! తీయ్?" ఒకా విడ బిగ్గరగా అరచింది.

"నన్ను ఒక్కబిందా పట్టుకెళ్ళనీయండ్రా!" అని లావుపాటిమనిషి ముందుకు తోసుకుపోయింది. దాంతో రభస ప్రారంభయింది.

ఆ కొళాయిచుట్టూ పాతిక ముప్ఫయి ఖాళీ బిందెలు అడ్డదిడ్డంగా పడివున్నాయ్.

మానవులవిలువల్ని వెక్కిరిస్తూ కొళాయిలోంచి సన్నటి నీళ్ళధార బీదవాని వంటిపైని మురికిపేలి కలా నల్లగా తెల్లగా కారుతోంది. చుట్టూవున్న ఖాళీబిందెలు నీళ్ళకోసం ఆతురతతో ఎదురుచూసే ఆడవాళ్ళ ముఖాల్లోకి వెలితిగా చూస్తున్నాయి.

స్వల్పమైన కనీసపు జీవితావసరాలు కూడా మానవుల్ని మానవత్వాన్నుంచి దూరంచేయగలుగు తున్నాయి.

కాని అన్నీ తెలిసిన సూర్యనారాయణ యీ చిన్నవిషయం ఎందుకు అర్థం చేసుకోలేదో యీ నాటికీనాకు అర్థంకాలేదు. అదిసూర్యనారాయణ తప్పా? రోజూ సాయంత్రం పార్కులో సూర్య నారాయణచుట్టూ చేరేవాళ్ళతప్పా? కాక యీ మనిషే అంతా?

★